

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

עקביא בן מהללאל

מענה לטענות מתנגדים על הפירוש החסידי
בדברי המשנה בפרק ג' דפרקי-אבות:
"עקביא בן מהללאל אומר"...

גיליון לא
שנה שמינית

יוצא לאור על-ידי

ועד „חיילי בית דוד”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקווי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים לבריאה
ה' תהא שנת עוז – שנת 770
שישים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

שואלים: פ'י זה בשיחה אינו אלא צחות בעלמא...

שמעתי רבים שואלים בקראם בשיחות היו"ל על ידי מערכת
"אוצר החסידים" והיא:

ענין פלוני אשר בשיחה – אינו מבואר כלל.
פירוש הפסוק ומרוז"ל אשר בשיחה – הלא אינו אלא צחות
בעלמא ואין לו יסוד ומקור.

התשובה על זה היא: אף שהשיחות (הנדפסות), ברובם המכריע,
מובנות אף לאלו שלא עסקו בתורת חסידות חב"ד, בכל זה יש בהם
כמה ענינים, ובפרט מאלו שלא באו בשיחה אלא דרך אגב, אשר אי
אפשר להבינם, כי אם אחרי הקדמת לימוד תורת החסידות, או, על
כל פנים, ידיעת יסודי שיטה זו. ובמאמרי דא"ח או בשיחה אחרת
מתבאר בודאי ענין זה כדי צרכה כי דברי תורה עניים במקום אחד
ועשירים במקום אחר.

(אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א, ע' 197)

יוצא לאור על-ידי

ועד "חיילי בית דוד"

770 בית משיח – בית חיינו

770 איסטערן פארקווין, ברוקלין, נ.י.

להקדשות, תרומות או לקבלת הקובץ השבועי בדוא"ל,

ניתן לפנות לכתובת: vaad770@gmail.com

כמו-כן, ניתן להוריד את הקובץ השבועי באתר:

www.groups.google.co.il/group/vaad770

אל אחינו אנ"ש והתמימים יחיו, שלום וברכה

לקראת עש"ק פ' שלח, בה לומדים פרק ג' דפרקי-אבות – הננו מוציאים לאור קובץ "עקביא בן מהללאל" ובו שיחת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, שאמר בש"ק כ"א טבת תש"ב, בהיותו בביקור בשיקגו.

בשיחה הוא מספר אודות הפירוש החסידי שאמר ר' ברוך מרדכי מבבורויסק בדברי המשנה בפרק ג' דפרקי-אבות "עקביא בן מהללאל אומר" – עקבו של המתפלל, המהלל את ה', אומר"... ומבאר כי בפירוש זה משתקף הרעיון היסודי של מהלך רוחו של חסיד, וכי אף בביטויים חסידיים קלי הבנה, הנאמרים בלשון צחות – גלום בהם כל הרצינות של תורת חסידות חב"ד. (נדפסה בסה"ש בלה"ק תש"ב ע' מג-מז).

השיחה נדפסה לראשונה בחורף ה'תש"ב וכבר אז רבו המקשים על הפתגם הנ"ל מבין המתנגדים, חלקם קנטרו את החסידים וחלקם דנו ליכות כי פתגם זה נאמר בדרך צחות ואין לו יסוד... הפתגם עורר תמי' עד כדי-כך שאפי' מאנ"ש היו ש'לא מצא חן בעיניהם' וטענו: "למה מפרסמים בדפוס ענינים הנותנים מקום למתנגדים לקנטר"...

בשנת תש"ד נדפסה שוב השיחה ב'קונטרס שיקאגא', זמן מה לאח"ז פירסם כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ב'קובץ ליובאוויטש' (חוב' ב', ע' 22, מדור 'תשובות וביאורים') מאמר מקיף המבאר ומסביר את השיחה ודוחה בצורה נפלאה את התמיהות שהיו למתנגדים ולחלק מאנ"ש (...). המאמר הובא כאן במלואו. (נדפס באג"ק ח"א, ע' רפז-צא).

כהוספה – לשלימות הענין – הבאנו קטע שנכתב ע"י כ"ק אד"ש במקורו כהקדמה ל'קונ' שיקאגא' (ומסיבה לא ידועה לא נדפס שם לבסוף) וקטע ממנו שולב במאמר הנ"ל. (נדפס באג"ק ח"א ע' רעט-פ).

בציפיה ובביטחון גמור אשר תיכף ומי"ד ממ"ש נחזה ונראה בהתגלות הוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לעיני כל חי, ויכריזו כולם יחדיו בקול גדול ובהתבטלות מוחלטת, את ההכרזה הנצחית:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ועד "חיילי בית דוד"

770 בית משיח, בית חיינו

ימות המשיח, יום ועש"ק פ' שלח, כ"ב סיון ה'תשע"ז – שנת 770
ק"ץ שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ושישים שנה לנשיאתו
250 שנה להסתלקות הבעש"ט נ"ע
ברוקלין, נ.י.

על אף היותה מבוססת על הסברים פילוסופיים עמוקים, בכל זאת משתקף מאור החסידות בביטויים ופירושים... קלי הבנה

גם הנאמרים בלשון צחות - גלום בהם כל הרצינות דתורת החסידות

שיחת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מכ"א טבת תש"ב, בה מספר אודות הפירוש החסידי שאמר ר' ברוך מרדכי מבבורויסק על דברי המשנה "עקביא בן מהללאל אומר" - עקבו של המתפלל, המהלל את ה', אומר...

ידוע לנו מהסיפורים אודות עדת החסידים בכלל ועדת חסידי וילנה בפרט, מה שאירע באותן שש שנים שבין תקנ"ו עד תקס"ב, ויודעים אנו שהגאון החסיד ר' ברוך מרדכי היה אחד מעמודי התווך שעדת החסידים יכלה להישען עליו והיה חביב ונערץ גם בעדת המנגדים.

בסוף שנת תקס"א או תחלת תקס"ב החליטו פרנסי הקהילה בבבורויסק, להכתיר את הגאון החסיד ר' ברוך מרדכי בכתר הרבנות ובמשך זמן קצר קבל את השם הטוב ביותר בעולם הרבנים, גם בין גאוני שקלוב, סלוצק ומינסק.

כשר' ברוך מרדכי עזב את וילנה עזבו גם עשרות משפחות חסידיות את וילנה והתיישבו בבבורויסק. בין עדת החסידים בוילנה היה אז אחד בשם ר' חיים זליג בן תורה ועוסק בחסידות, כדרך החסידים. פרנסתו היתה מהשכרת עגלות ועגלונים לאנשים שונים. אחד מהעגלונים היה אברך פשוט בשם זלמן ליב.

אביו של זלמן ליב היה יהודי בן תורה. אך מת בשנותיו הצעירות של זלמן ליב והוא נדד בלי הדרכה, עד שמלמד חסידי אחד ר' יעקב שלמה, לקחו בתור שומר להביא ולהחזיר את ולדי החסידים אל ומן החדר. על אף היותו פשוט מאד היה ירא שמים גדול תם לב, וביגיעה גדולה למד איזה דבר. ומבלי יכולת

צילום השיחה ב'קונטרס ש'יאגא'

להבין לשון הקודש, למד כל מה שיכל בספרי קודש, בלשון אידיש.

זלמן ליב שמע פעם, שאחד הפוסקים כותב שהעברת הסדרה צריכים פעמיים כל פסוק ופעם אחת תרגום וירא שמים מהדר במצוות צריך ללמוד גם פירוש רש"י אם הוא מבין בלשון הקודש ואם לאו שילמוד "צאינה וראינה". מאז היה זלמן ליב מעביר את הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום ולומד "צאינה וראינה" באידיש. אחרי חתונתו התקבל לעגלון אצל חיים זליג ובעיר קראוהו "זלמן ליב המצליף".

במשך מספר שנים התרגל זלמן ליב בחיי המשפחה החסידיית בוילנה. התפלל בנוסח חסידי, התנהג בדרכי החסידות ומבלי הבט על פרנסתו הקשה, התנהג בסדר החסידי.

כפשטותו של זלמן ליב, היתה תפלתו בשפיכת הנפש מיוחדת. הוא היה בטבע בעל בכי ולב נשבר וביותר הצטער על פשטותו. בכל נשמתו השתוקק לדעת תורה, היה לו קול נעים, ומי ששמע תפלתו היה מזועזע. אך המנגדים היו אומרים בביטול: החסיד זלמן ליב המצליף.

כשהגאון החסיד ר' ברוך מרדכי בלווית עשרות המשפחות עזבו את וילנה והתישבו בבוברויסק עבר גם זלמן ליב ומשפחתו אתם, ובעצת הרב ר' ברוך מרדכי עזב את עבודת העגלנות והתחיל להתעסק בגן ירקות והשי"ת נתן לו שפע ברכה בעבודתו.

זלמן ליב היה שבע רצון ומאושר מהחלפת פרנסתו. מבלי הבט על שנותיו לקח לו מלמד ללמוד אתו שיעור קבוע בכל יום ובימים החפשיים שלו מעבודת הגן היה מאריך בתפלתו.

* * *

אחרי משך זמן רב אירע שראש הישיבה, ר' אביגדור בן הגאון ר' שמואל – גיסו של ר' ברוך מרדכי – היה במינסק. ולמרות שמאז שפורסם שר' ברוך מרדכי שייד לכת החסידים ניתקו שני האחים הגיסים קשריהם אתו, אך בהיותו במינסק ובשמעו הדרת הכבוד הגדול של גאוני מינסק כלפי ר' ברוך מרדכי הודיע ר' אביגדור לגיסו ר' ברוך מרדכי, שהיה רוצה לבוא לבוברויסק להתראות אתו.

הר' ברוך מרדכי, שהיה בטבעו איש מנוחות ואוהב שלום היה מרוצה מאד מידיעה זו ומיד קבע אסיפה רבתי של זט"ה [ז' טובי העיר] וגאוני העיר ונכבדיה והחליטו לשלוח משלחת של בני תורה לקבל את פני ר' אביגדור בעיירה שבדרך אל העיר, ולהכין קבלת פנים גדולה באחד מבתי הכנסת הגדולים בבוברויסק, כשהאורח החשוב יאמר פלפול.

כשהאורח הגיע הובילוהו לבית הכנסת הגדול, שם התאסף קהל רב, וכדי שהאורח ינוח קצת מדרכו הכניסוהו לחדר השני של בית הכנסת. כיוון שהיה זה בית מדרש חסידי, היה – ליד החדר השני – חדר נוסף שנקרא "חבדניצעי", שם התפללו אלה שעסקו בתפלה במתינות ובאריכות.

בהיותו בחדר השני שמע ר' אביגדור קול מתוק ששבה את לבו בטונים של שפיכות הנפש וכלות הנפש. הוא התפלא מאד על כך, אך בידעו, שבבורויסק היא עיר חסידית ובין החסידים ישנם מאריכים בתפלה עד לאחר חצות היום, הבין שזה מוכרח להיות אחד מהחסידים. אך בהיותו נרגש מאד מהנגינה המתוקה שאל את גיסו ר' ברוך מרדכי מי הוא המתפלל החסידי הזה.

ר' ברוך מרדכי ענה לו, שזה זלמן ליב המצליף, שהיה עגלון אצל חיים זליג בוילנה.

ר' אביגדור ענה לו בהלצה: זלמן ליב המצליף גם הוא בין המתפללים, הרי הוא לא יותר מאשר עקבו של מתפלל.

**כשראה את ר' זלמן
ליב התבטא בפומבי:
הנה הוא העקב של
מתפלל.
ר' ברוך מרדכי
בהרגישו את הדקירה
וחילול כבוד החסידות
והחסידים ברבים
ענה לו, שעקבו של
מתפלל הוא גם כן
דבר גדול על פי תורה**

ר' ברוך מרדכי לא ענה כלום.

כשגמר ר' אביגדור את פלפולו שסיימו בדרוש באגדה בשביל בעלי הבתים היתה דעתו בדוחה עליו.

כשראה את ר' זלמן ליב התבטא בפומבי: הנה הוא העקב של מתפלל.

ר' ברוך מרדכי בהרגישו את הדקירה וחילול כבוד החסידות והחסידים ברבים ענה לו, שעקבו של מתפלל הוא גם כן דבר גדול על פי תורה ומביא תועלת בשלשה דברים.

הלומדים ונכבדי בבורויסק, שהכירו כבר את חכמתו ומתינותו של מורם ורבם ר' ברוך מרדכי הבינו, שבודאי ישמעו כאן אימרה חריפה וצחה – שכך היה מנהגו של הרי ברוך מרדכי לתת להבין לזולת בדברי צחות עדינים כפי המגיע לו.

הרי זו משנה מפורשת – אומר הרי ברוך מרדכי, שעקבו של מתפלל אומר שלשה דברים.

הרי אביגדור ושאר הלומדים הסתכלו על ר' ברוך מרדכי בהשתוממות ורצו לשמוע את המשנה המפורשת.

הרי ברוך מרדכי חיכה כמה רגעים ואמר:

המשנה באבות אומרת – עקביא – העקב, בן מהללאל – של המתפלל המהלל את הקדוש ברוך הוא, אומר הסתכל בשלשה דברים, ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, מאין באת מטפה סרוחה, כשתדע שבאת מטפה סרוחה לא תהא גס הרוח, ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה – כשתדע שהמקום שם הנך הולך, הוא הארץ והעפר לא תהיינה לך תאוות ולא תתאוה לכסף, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה – וכשתדע שצריך אתה למסור דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה תהיה ירא חטא.

* * *

פירושו של החסיד ר' ברוך מרדכי במשנה שבאבות הוא רק פירוש חסידי, אך בפירוש זה משתקף הרעיון היסודי של מהלך רוחו של חסיד. תורת חסידות חב"ד על אף היותה מבוססת על הסברים פילוסופיים עמוקים, בכל זאת משתקף מאור החסידות בביטויים ופירושים כללים קלי הבנה עד כמה שלא יהיו נאמרים בלשון צחות, גלום בהם כל הרצינות של תורת חסידות חב"ד והם מבטאים את ההנהגות הטובות החסידיות הנעלות והנעימות ביותר וההתייחסות הנכונה בין אדם למקום ובין אדם לחברו.

תורה היא אור, היא מחיה את האדם בכל ציור הקומה: מהכוח העליון שבנפש – כוח התענוג – עד לכוח התחתון שבנפש – כוח המעשה – הרי בכל הכוחות הללו קיימת פעולתו והשפעתו של אור התורה.

תורת חסידות חב"ד על אף היותה מבוססת על הסברים פילוסופיים עמוקים, בכל זאת משתקף מאור החסידות בביטויים ופירושים כללים קלי הבנה עד כמה שלא יהיו נאמרים בלשון צחות גלום בהם כל הרצינות

תורה מאירה את כוחות התענוג והרצון במה יהיו רצונו ותענוגו של האדם.

תורה מחיה את כוחות השכל והמדות, היא מלמדת את האדם במה עליו להשקיע את מוחו לבו והרגשתו.

תורה מחיה את שלשת לבושי הנפש – מחשבה, דיבור ומעשה. תורה משלימה ומשכללת את לבושי הנפש. תורה יוצרת את הסברי ההשכלה וההבנה הטובים ביותר לעיונה של המחשבה. תורה מחברת את רעיונות החכמה והביטויים העדינים ביותר שעל הדיבור להתבטא בהם. תורה מלמדת איך על האדם להתנהג בפועל ממש, הן בענינים שבין אדם למקום והן בענינים שבין אדם לחברו.

תורת חסידות חב"ד מאירה את קומת ישראל מהדרגות הנעלות ביותר כראשיכם שבטיכם וזקניכם עד לדרגות הנחותות ביותר כחוטבי עצים ושואבי מים.

תורת חסידות חב"ד היתה מעיין מים חיים לגאוני עולם ובעלי כשרון כפי שמספרים

על הגאון האדיר ר' יוסף נייע כלבו משקלוב, והגאון של סיפורנו ר' ברוך מרדכי נייע ומעיין מים חיים ליהודים הפשוטים ביותר כמו ר' זלמן ליב המצליף.

בכך טמון סוד חיי החיים שבתורת החסידות שהעקב של מתפלל חסידי מבטא את שלשת היסודות העיקריים של חיי האדם.

תורת חסידות חב"ד מותאמת לכל אחד, ומביאה את האור התמים של התורה והמצוות בכל בית יהודי יחד עם ההנהגות הטובות הנעימות באהבת ישראל.

(סה"ש בלה"ק תש"ב ע' מג-ז)

גם העקיצות והצחות של החסידים מלאים תוכן רב

ב"ה כ"ז תמוז ת"ש

[. .] לדעתי נכון הדבר במאד אשר ידידי שיי ירשום לעצמו זכרונותיו מהחסידים הישנים אשר הכיר, כמו הרה"ח הרה"ג הר"פ ובנו הרה"ג הרה"ח הרד"צ נייע, ואף גם מהחסידים הבע"ב מהדור ההוא, וזכרון אבותיו ומשפחת חותנו ז"ל, ועת היותו בניעזשין זכה להכיר את כ"ק אאזמו"ר של זוגתי, דודי זקני אדמו"ר מוהרי"נ זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע.

יודע אני בעצמי אשר בקראי בכתבי זכרונותי הנה בשעה זו הנני כאלו נמצאתי במצבי אז, ונעימות מיוחדת תאחזני, וכן הוא בטח בכל אחד מאנ"ש שיי בזכרו ימי קדם בהיותו בסביבה של אור צחצחות.

ותועלת בלתי משוערת הנני רואה שכל סיפור וסיפור חסידותי גם הפשוט והרגיל מביא תועלת מרובה, ומה גם זכרון מהתועדות זקני החסידים, דבריהם ופתגמיהם, גם העקיצות – שטעך ווערטלעך – והצחות – גלייך ווערטלעך – מלאים תוכן רב.

ואני מה יקר לי לשמע ולקרנות זכרונות החסידים וספוריהם ממה ששמעו וזכו לראות.

[...] ידידו הדו"ש ומברכו ומכבדו

יוסף יצחק

(אג"ק כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נייע ח"ה ע' קיד-טו)

ביאור יסוד צחות "תמוה" זו יוכל להיות לנו לדוגמא ולאות, כי בודאי כל המאמרים אשר בשיחות הקודש,

אה הנראים לתמוהים בעינינו, יש להם פירוש וביאור היטב

"ואם צחות של חסידים הראשונים כן, תורתם ועבודתם על אחת כמה וכמה" • מאמר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בו מבאר את מקור הפירוש החסידי שהובא בשיחת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע • מתוך 'קובץ ליובאוויטש' גיליון ב, מדור 'תשובות וביאורים'

[.] אחת ממטרות התלסדות קובץ זה היא שימשש בימה שממנה יתדברו אני"ש, וכל הנלוה עליהם, בכל דבר הקשה בתורת החסידות בכלל ובספרים המו"ל במשך זמן האחרון בפרט, וכמ"ש בהקדמת המערכת בקובץ חוברת א.

כמובן יודפסו בקובץ רק אלו השאלות ותשובות שיש בהם ענין לכל קהל הקוראים. אותן השאלות שלא יענינו אלא את היחיד יבוא המענה עליהם אם במכתב אל השואל או בקובץ במדור זה אבל בקצור.

* * *

בפתחת מדור זה הנני לענות על שאלה כללית, אשר שמעתי רבים שואלים בקראם בשיחות היו"ל על ידי מערכת "אוצר החסידים" והיא:

ענין פלוני אשר בשיחה – אינו מבואר כלל.

פירוש הפסוק ומרז"ל אשר בשיחה – הלא אינו אלא צחות בעלמא ואין לו יסוד ומקור.

התשובה על זה היא: אף שהשיחות (הנדפסות), ברובם המכריע, מובנות אף לאלו שלא עסקו בתורת חסידות חב"ד, בכל זה יש בהם כמה ענינים, ובפרט מאלו שלא באו בשיחה אלא דרך אגב, אשר אי אפשר

צילום תחילת המאמר ב'קובץ ליובאוויטש'

להבינם, כי אם אחרי הקדמת לימוד תורת החסידות, או, על כל פנים, ידיעת יסודי שיטה זו. ובמאמרי דא"ח או בשיחה אחרת מתבאר בודאי ענין זה כדי צרכה כי דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר (ברייתא דל"ב מדות טו. ועי' ג"כ ירושי ר"ה פ"ג סוף ה"ה).

כן פירושי הכתובים ומרז"ל אשר בשיחות רובם ככולם מקורם הוא בדרז"ל, או שמיסודים הם על המתבאר בדרז"ל בתורת הנגלה והנסתר.

* * *

לדוגמא הנני מביא פה אחת התמיהות ב"מאמר פליאה" (לפי דעת השואלים), אשר שאלו בקונטרס "ביקור שיקאגא" שיצא זה עתה לאור. בחרתי בשאלה זו, באשר חשבוה השואלים לתמי' שאין מקום לתשובה עלי' כלל וכלל. וכאשר נוכח בזה שאפילו שאלה כזו אינה אלא מחסרון ידיעת השואלים. ולא עוד – אלא שהמאמר פליאה מקורו מפורש בדרז"ל, הרי מתמיי' זו ידונו בכל שכן וקל וחומר על שאר השאלות.

**כשנתפרסמה
השיחה לראשונה,
כת המבקרים על
מנת לקנתר ושמחים
למצוא תקלה הכריזו:
הלא אלו דברים מאז
ומקדם, אשר דרך
החסידים ומנהגם
לאמר רמזים וצחות
בלי כל יסוד ומקור,
והרי בזה ראי' נוספת**

בשיחה ב' שבקונטרס זה (ע' 20) מסופר, אשר הרב ר' ברוך מרדכי אמר ע"ד הצחות: עקביא בן מהללאל אומר – די פיאטע פון א דאוונער וואס לויבט דעם אויבערשטען ב"ה זאגט כו'. [=עקב המתפלל המהלל את ה' אומר].

כשנתפרסמה השיחה לראשונה – במימיוגרף, חורף ה'תש"ב – נתחלקו המקשים לשתי כתות:

כת המבקרים על מנת לקנתר ושמחים למצוא תקלה הכריזו: הלא אלו דברים מאז ומקדם, אשר דרך החסידים ומנהגם לאמר רמזים וצחות בלי כל יסוד ומקור, והרי בזה ראי' נוספת. כי אף אשר התיבות "עקביא" "מהללאל" הם לשון נופל על לשון "עקב" ו"הלל". אבל היש מקום בשכל לאמר, אשר הנאמר במשנה "עקביא בן מהללאל אומר" יש לזה איזה שייכות לענין "א פיאטע פון א דאוונער וואס לויבט דעם אויבערשטען זאגט!?!...!" והנה לא די לחסידים בזאת ועוד הוסיפו חידוד על חידוד, כי – עקביא ומהללאל הם אנשים נפרדים ופירוש החסידים הוא כאלו זהו אדם אחד!

כת השני', אלו החפצים לדון את כל אדם, "אפילו את החסידים", לכף זכות, אמרו: אמת כן הוא אשר מאמר הר' ברוך מרדכי אינו אלא צחות ואין לו יסוד – אבל הרי מפורש נאמר בשיחה שאינו אלא צחות. ואם לטובי המגידיים הותר לאמר פי' כאלו למה יגרע חלק החסידים? ובפרט אשר רעיון הכרוך במאמר זה רעיון נשגב הוא: בגודל ערך עבודת הלב והרגש וכו'.

פתגם הר' ברוך מרדכי עורר תמי' עד כדי כך שאפילו מאנ"ש נמצאו שואלים

בטענה: למה מפרסמים בדפוס עיניים הנותנים מקום למנגדים לקנתר: ראו החסידים הוסיפו "עוד" פי' אחד שאין השכל סובלו ואין לו מקור בדרז"ל.

* * *

והנה אם נשים לנגד עינינו אופי האיש שאמר פתגם הנ"ל ובאיזה מסיבה אמרה, אשר הרב ר' ברוך מרדכי הי' מהגאונים אשר בימיו ובהיותו צעיר לימים כבר הי' – **בימי הגר"א** – ריש מתיבתא בעיר ווילנא, וצחות זו אמר במענה לגיסו – גאון בנגלה מנגד על שיטת החסידות ובנו של מנגד לשיטה זו, ואמרה במעמד גאוני העיר ולומדי ואחרי שמיעת פלפול עמוק.

לא ישאר מקום לספק כלל, אשר רבי"מ לא הי' עונה לגיסו בצחות ודבר מוסר בעלמא בלי יסוד חזק בדרז"ל, חזק כל כך עד אשר גם גיסו וכל המסובים מוכרחים יהיו להודות בזה. ובפרט אשר בימים ההם הנה רוב המכריע של המתנגדים אחזו בשיטה, אשר אין ענין למגידים ואומרי מוסר אלא בשביל הנשים, עמי הארץ ות"ח בשעה שראשם כבד עליהם וא"א להם לעסוק בלימוד. ובכל דבר וענין היו שואלים לכל לראש: מנא הני מילי ואיפוא רמיזא באורייתא.

* * *

והנה שיטת מדרש השמות – לדרוש סמוכין בין משמעות השם ומהות הנקרא בשם זה – חזון נפרץ הוא בתושב"כ ובתושבע"פ.

**פתגם הר' ברוך
מרדכי עזר תמי'
עד כדי כך שאפילו
מאנ"ש נמצאו
שואלים בטענה: למה
מפרסמים בדפוס
עיניים הנותנים מקום
למנגדים לקנתר: ראו
החסידים הוסיפו
"עוד" פי' שאין השכל
סובלו ואין לו מקור**

ולא רק בשמות כלליים – שמות המין – השם מורה על טבעי המין, וכמרז"ל (ב"ר פי"ז) א"ל (הקב"ה למלאכים) חכמתו (של האדם) מרובה משלכם הביא לפניהם את הבהמה את החי ואת העוף, א"ל זה מה שמו ולא היו יודעין, העבירן לפני האדם, א"ל זה מה שמה אמר זה שור זה חמור כו'. וביאר הרמב"ן (בראשית ב, יט) הקב"ה הביא כל חית השדה וכל עוף השמים (ע"ן תוד"ה כל. חולין סו, ב) לפני אדם והוא הכיר טבעם וקרא להם שמות, כלומר השם הראוי להם לפי טבעיהם וע"י ג"כ בחיי ע"פ זה, שלי"ה בהקדמה בית המקדש בסופו. תניא שער היחוד והאמונה פ"א, ד"ה אר"י כו' לא אבוא בירושלים של מעלה כו' דשנת ת"ש – נדפס בקונטרס מא, ועוד) אלא גם בשמות פרטיים כן הוא, אשר דרשו משמעות השם על מהות הנקרא בשם, וראשון במקרא מפורש (בראשית ג, כ) ויקרא גוי חוה כי היא היתה גוי.

יותר מזה: מצינו דדרשין שמות אפילו במקום דלא נתכוון נותן השם לדרשה כזו. ודבר זה כתוב בתורה (בראשית כז, לו) הכי קרא שמו יעקב ויעקבני גוי וכפול בנביאים

(ש"א כה, כה) כי כשמו כן הוא נבל שמו גוי. ומצוי לרוב בדרז"ל.

למעלה מזה: אף את"ל שאין ראוי מדרשות רז"ל בשמות המובאים בתנ"ך, כי בהם יש לומר הטעם לדרשה, אשר כיוון שהובא השם בתורה בודאי גם בו יש איזה רמז ולימוד (ובזה מתורצת הערת המהרש"א בחדא"ג יומא פג, ב).

הרי מצינו (יומא שם) דר' מאיר הוה דייק בשמות אנשים שהיו **בימיו**. ומעשה רב הוכיח כדברי ר' מאיר.

– והא דמסיים שם ר"מ אימא דאמרי אנא חששא אחזוקי מי אמרי, הוא משום שאין בעל השם **מוכרח** במעשיו, כי הבחירה בידו היא, אלא שטבעו נוטה לזה (עדמ"ש ברמב"ם ריש הל' דעות ועיי' ג"כ הל' תשובה פ"ה ה"ד. ומש"כ שם בלח"מ – מפורש הוא ברפ"ח משמונה פרקים להרמב"ם). וי"ל שזהו ג"כ כונת המדרש (ב"ר פע"א): יש ששמותיהם כעורים ומעשיהם נאים כו', להשמיענו שאין השם מכריח באופן – בלי הרמב"ם – שא"א לזוז ממנו –

וגדולה מזה מצינו בדרז"ל, אשר השם הוא לא רק **מורה** על מהות האדם אלא גם **גורם**, וכמרז"ל (תנחומא ס"פ האזינו) לעולם יבדוק אדם בשמות לקרוא לבנו . כי לפעמים השם גורם טוב או גורם רע. וביומא (לח, ב) חזי מאי סליק בי' (היינו דשמו – על שמו של רשע – גרים למיתתו דאין לומר שהוא בתור עונש, דא"כ העונש גדול יותר מדי ועוד הדעונש הי' צ"ל על נותן השם ולא על נושא השם). וגורם באיש נושא השם לא רק במה ששייך בעצמו, אלא גם ביוצאי חלציו, וכדאיתא בברכות (ז, ב) מאי רות אר"י שזכתה ויצא ממנה דוד שריהוה כו' מנא לן דשמא גרים כו'.

**אם נשים לנגד עינינו
אופי האיש שאמר
פתגם הנ"ל ובאיזה
מסיבה אמרה, אשר
הרב ר' ברוך מרדכי
הי' מהגאונים אשר
בימיו, לא ישאר מקום
לספק כלל, אשר לא
הי' עונה לגיסו בצחות
ודבר מוסר בעלמא
בלי יסוד חזק בדרז"ל**

במילא מובן שיש מקום לדרוש שמות האבות גם בנוגע למהות הבנים. ושני אופנים מצינו בזה בדרז"ל: (א) שהאבות נקראו על שם מהות הבנים וכנ"ל ברות וכמרז"ל (מגילה יב, ב) מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש תנא כולן **על שמו** (של מרדכי) **נקראו**, (ב) שאף שלא נקראו ע"ש הבנים, בכל זה כשמזכירין שם האבות על הבנים הרי זה בא להורות על תכונות הבנים וכמרז"ל (סנה' קט, ב) קרח כו' בן יצהר בן שהרתיח עליו את כל העולם כצהרים כו' וליחשוב נמי בן יעקב בן שעקב עצמו לגיהנם כו' – אשר מדמקשי בפשיטות וליחשוב נמי בן יעקב מוכח דאף דלא נקראו האבות לא מינה ולא מקצתי ע"ש הבנים, בכ"ז דורשין שמותיהם אם נזכרים על הבנים.

* * *

עד כאן בנוגע למדרש שמות **בכלל**, אשר מיוסד דרך דרוש זה בדברי רז"ל לדייק

בשמא, ולא רק בשמו עצמו, אלא גם בשמות אבותיו אם נזכר שם אביו עליו (וכמו בעקביא בן מהללאל).

ובנידון דידן דצחות הרב ר' ברוך מרדכי בפרט –
מקורו **מפורש בדברי האריז"ל**.

ביאור יסוד צחות
"תמוה" זו יוכל להיות
לנו לדוגמא ולאות, כי
בודאי כל המאמרים
אשר בשיחות הקודש,
אף אלו הנראים
תמוהים בעינינו, יש
להם פי' וביאור היטב.
ואם צחות של חסידים
הראשונים כן, תורתם
ועבודתם עאכו"כ

ונקדים מ"ש במדרש אגדת בראשית (הוצאת
בובער, מבוא פי"א) וז"ל: ולמה נקרא שמו (של בן קינן)
מהללאל, שהוא חזר בתשובה תחלה להלל והתחיל
לשבח לפני הקב"ה.

וזה"ל בכתבי האריז"ל בשער הגלגולים (הקדמה
לא): דע כי כל הנשמות . . כלולים ונתלים באדם
הראשון . . כל אבר ואבר מרמ"ח אברים . . והנה העקב
. . מתחלק ליותר מן תרי"ג ניצוצות נשמות ומכללם הם
נשמת . . ונשמת עקביא בן מהללאל.

וביתר באור שם (סוף הקדמה לב) וז"ל: **עקביא בן**
מהללאל . . בסוד עקב . . ולכן נקרא שמו עקביא ולפי
שעקביא זה תיקן גם כן בחי' מהללאל בן קינן לכן נקרא עתה עקביא בן מהללאל.

– ויש להעיר מן המשנה (עדיות פי"ה מ"ו): אין עזרה ננעלת בפני כל אדם מישראל
בחכמה – ויש גורסין **בענוה** – **וביראת חטא כעקביא בן מהללאל**. וראה בבעל
הטורים ר"פ עקב, שלי"ה שם ועוד – על הפסוק עקב ענוה יראת ד' – ששניהם, ענוה
ויראה, נקראים עקב.

* * *

ביאור יסוד צחות "תמוה" זו יוכל להיות לנו לדוגמא ולאות, כי בודאי כל המאמרים
אשר בשיחות הקודש, אף אלו הנראים לתמוהים בעינינו, יש להם פי' וביאור היטב.
ועל כגון זה ארז"ל (ירוש' פאה פי"א הי"א) כי לא דבר רק הוא מכס, ואם הוא רק, מכס
הוא, למה שאין אתם יגיעים בתורה.

ואם צחות של חסידים הראשונים כן תורתם ועבודתם על אחת כמה וכמה.

(אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א זצ"ל, ע' 190-191)

- הוספה -

המקשה בשיחה או במאמר, ועל יסוד זה שאין הוא יודע תירוץ לקושיתו – השיחה או המאמר אין להם מקום אצלו,

נמשל למי שאינו מבין בחכמת הכוכבים ומבטל דעת המומחה

קטע שנכתב ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א כהקדמה ל'קונטרס שיקאגא' ומסיבה לא ידועה לא נדפס לבסוף בהקדמה, אך קטע ממנו שולב במאמר כ"ק אד"ש מה"מ שהובא לעיל

[.] זה מכבר פנו אלינו בבקשה להו"ל השיחות, מאמרי דא"ח והמכתבים של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הקשורים בביקורו בעיר שיקאגא בחדש שבט ה'תש"ב.

מכמה סיבות נתעכב הדבר ע"ע.

* * *

הנני משתמש בהזדמנות זו לענות לרבים השואלים ומקשים בשיחות או במאמרים.

אף שהשיחות ברובם המכריע מובנים לכל אחד, אף לאלו שאין להם ידיעה בתורת חב"ד, בכל זה יש בהם ענינים, וביותר אלו שלא באו בדרך אגב, שא"א להבינם על בורים כ"א אחרי הקדמת לימוד תורת החסידות, עכ"פ ידיעת יסודי שיטה זו שלא נתבארו מתחילה ועד סוף בשיחה זו וע"פ כלל הידוע ד"ת ענינים במקום זה ועשירים במקום אחר.

מובן מאלי, אשר המקשה בשיחה או במאמר ועל יסוד זה שאין הוא יודע תירוץ לקושיתו – השיחה או המאמר אין להם מקום אצלו, אף שכל ידיעתו בשיטת תורת חב"ד ויסודותיה היא בת חד יומא ולפעמים תכופות גם "ידיעה" שטחית זו מוטעת היא, הנה עליו נשא משל הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ בדברו ע"ד לימוד סודות התורה וז"ל: והנני נותן לך בו משל מבואר כגון שנשאל לאיש . . נבון ומשכיל והוא נעור ורק מחכמת התשבורת וחכמת הכוכבים ונאמר לו מה אתה אומר באיש שהוא טוען שגוף השמש . . (יודע הוא) כמה מילין יש במדתו . . האיש ההוא זך הרעיון . . לא יהי בלבו ספק על היות זאת הטענה בטלה . . אבל כשירגיל נפשו בלמוד . . תשיב לו

**אף שהשיחות ברובם
המכריע מובנים לכל
אחד . . בכל זה יש
בהם ענינים, וביותר
אלו שלא באו אלא
בדרך אגב, שא"א
להבינם על בורים כ"א
אחרי הקדמת לימוד
תורת החסידות, עכ"פ
ידיעת יסודי שיטה זו
שלא נתבארו בשיחה**

הטענה אמת שאין בה ספק . . ויאמין בו אמונה גמורה . . ק"ו יהי הענין במי שאין לו חכמה כלל . . אבל הי נסעו משכל אמו לשכל אשתו שנשאלהו שאלה משאלות האלקיית שהם צפונות בדרשות אין ספק שהם רחוקים בעינינו כרחוק השמש מן הארץ ויקצר שכלו להבין דבר מהם, עכ"ל.

וכמו שהחולה ברגליו לא ילך לבקש רפואה אל האדריכל אף שהלזה בנה בחכמתו בנינים גדולים ומפוארים, כ"א ישאל בעצת הרופא המומחה באותו מקצוע, ואם האדריכל איש ישר הוא, הרי גם הוא בעצמו יבאר להחולה שאף שגאון הוא – האדריכל – בחכי בנין בתים אבל אין לו הבנה כלל בחכמת הרפואה ולכן על החולה לפנות לרופא,

כן הוא מי שהוקשה לו ענין או פרט במאמר דא"ח ורוצה לבארו לאמיתתו אין לו לפנות אלא לאלו הלומדים בתורת החסידות ועוסקים בה.

ואם עכ"ז כשיטעה ופנה בקושייתו למי שאינו מומחה בתורת החסידות ויהי האיש, מי שפנה אליו, איש ישר ותם לבב יודה ויאמר: גדול הנני ב"ה במקצוע פלוני שבתורה אבל בתורת החסידות לא עסקתי כדבעי ולכן עליך לפנות לבקי בשיטה זו דוקא.

(אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א, ע' רעט-9)

ביאור יסוד צחות "תמוה"
זו יוכל להיות לנו לדוגמא
ולאות, כי בודאי כל המאמרים
אשר בשיחות הקודש, אף
אלו הנראים לתמוהים בעינינו,
יש להם פי' וביאור היטב
. . ואם צחות של חסידים
הראשונים כן, תורתם ועבודתם
על אחת כמה וכמה.

(אג"ק כ"ק אד"ש ח"א, ע' רצא)

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א
מלך המשיח

מהרה יגלה אכ"ר

•

לזכות

החתן הרה"ת ישראל דובער הלוי
שי' והכלה חי' מינדל שתחי'
ברוכשטט

לרגל נישואיהם בשעטומ"צ

י"ד סיון ה'פרצת

לבנין עדי עד!